

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

שיחת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוק"לה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ב תמוז ה'תשכ"ג

בלתי מוגה

חלק א – יו"ל לש"פ חוקת-בלק, חג הגאולה י"ב תמוז, ה'תשס"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושש לבריאה

מאה וארבע שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

לזכות

החתן התי' חיים הלל שיחי

והכלה מרת חי' שתחי

מטוסוב

ליום חתונתם בשעה טובה ומוצלחת

ו' תמוז, ה'תשס"ו

לשון שמיוסד על הפסוק⁵⁸ "ברוך אתה" (שהוא נוסח התחלת כל הברכות), אלא שנאמר ביתר ביאור וביתר פירוט, בלשון רבים, באופן שכולל כל הברכות, בכל המצטרך לו ולבני ביתו עד סוף כל הדורות, מנפש ועד בשר, וכאמור לעיל, באופן הניתן בימי הגאולה.

* * *

(58) תבוא כח, ה. ועוד.

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' אברהם אליעזר הלוי ע"ה

בהרה"ח ר' שלמה הלוי ע"ה

קליין

נפטר ש"ק פ' וירא, בעלות המנחה

טויב מרחשון, ה'תשס"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

©

Published and Copyright 2006 by

VAAD HANOCHOS BLAHAK

788 Eastern Parkway Suite #408

Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (718) 778-5776

E-mail: info@lahak.org

Internet: <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5766 • 2006

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (718) 778-5776

סדר ועימוד בתכנת "תג". הפצה בארצות-הברית: (718) 735-4585

והוסיף:

הענין של ברכת היום ישנו אצל כל אחד לפי מעלתו, מדריגת מהותו ועבודתו.

ישנם חמשה דרגות בנשמה, כמארז"ל⁴³ חמשה שמות נקראו לה: נפש רוח נשמה חי' יחידה, שהם כנגד ד' העולמות עשי' יצירה בריאה ואצילות, ואור א"ס שלמעלה מאצילות (עולם הא"ס).

וכשם שרבינו הזקן מבאר בתניא⁴⁸ שעשר כחות הנפש הם כנגד עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן, ורעותא דלבא (שלמעלה מעשר כחות הנפש) היא כנגד האוא"ס שלמעלה מאצילות — הרי מובן, שברכת היום ישנה בכל הדרגות של הנשמה, ובכל העולמות.

וסיים: ובכח זה הנני נותן ברכה לכלל ישראל: ברוכים תהיו.

יב. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

דברי צדיקים קיימים לעד⁵⁴, ועאכו"כ דבריו של נשיא שהוא נשיא הדור, ועאכו"כ דברים שאומר ברבים, ומפרש שהם אמורים לכלל ישראל.

ולכן, חל על זה הדין "שאינ מיתה בציבור"⁵⁵, והיינו, שאע"פ שדברים אלו נאמרו לפני כו"כ שנים, הנה מציאות הציבור (שאליו נאמרו הדברים) קיימת עד היום הזה, ובמילא קיים ונמשך גם ה"ברוכים תהיו" לציבור זה.

וכיון שבמשך הזמן ניתוספו אליו עוד יחידים ופרטים שנכללו בהציבור, באופן שנתבטלה מציאותם בתור פרט בפני עצמו, ונעשו מציאות אחת עם הציבור — הרי מובן, שגם הם מקבלים (לא רק חלק מהברכה, אלא) את כל הברכה שמקבל כל הציבור, כי, כשאתה תופס בחלק מן העצם אתה תופס בכולו⁵⁶, כך, שכל חלק מהציבור יש לו את מציאות הציבור כולו, ובמילא יש לו גם את כל הברכה של כל הציבור.

וכאמור לעיל, כיון שהיתה הבהרה שברכה זו ניתנת לכלל ישראל (ציבור), עומד מקבל הברכה כמו שהוא (אין מיתה בציבור), ועאכו"כ שהמברך הוא במעמד ומצב ש"מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש"⁵⁷, ומעורר רחמים רבים על צאן מרעיתו.

וכיון שכן, הרי בודאי שישנו הענין ד"ברוכים תהיו" — שזהו

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ חוקת-בלק, חג הגאולה י"ב תמוז, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות חג הגאולה י"ב תמוז, ה'תשכ"ג — הנחה בלתי מוגה (שאר החלקים י"ל אי"ה בשבועות הקרובים).

*

ויה"ר שנוכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצש"ק פ' קרח, ה' תמוז, ה'תשס"ו
מאה וארבע שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע
ברוקלין, נ.י.

54) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תקעו. ח"ד ע' שלט. ח"י ע' קמו. ח"א ע' שכת. 56) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סרכ"ז. ושי"ג.
55) הוריות ו, א. 57) סוטה יג, סע"ב.

לכל לראש — נמצאים אנו במעמד ומצב קל יותר שלא בערך כלל לגבי המצב שהי' שם בכללות המדינה, ועאכו"כ בבית-האסורים רח"ל, ואדרבה: ישנם כמה פרטים וענינים שלא זו בלבד שאינם קשורים עם קשיים, אלא עוד זאת, שמביעים על זה "יירש-כח".

ועוד ועיקר: לאחרי שיהודי, נשיא בישראל, מסר נפשו, ופתח צינור ודרך (לא רק שביל, אלא דרך) רחבה שגם אחרים יוכלו לפעול זאת — אזי היכולת והאפשרויות נתונה לכאו"א לילך בתוקף ה"איתן" שבנשמה, ולהבטיח שהאוויר שנושמים בבית יהי' חדור ביראת ה', אהבת ה' ואהבת התורה וקיום מצוותי',

ואז פועלים שמהאוויר נעשה "אור יו"ד" — "לכל בני ישראל הי' אור"⁴⁷, שביתו של כל יהודי נעשה מואר, ובאור זה רואה ברור את הדרך אשר ילך בה, הן בעניני הנפש והן בעניני הגוף,

ועי"ז זוכה לברכות ה' בכל המצטרך לו ולבני ביתו, בני חיי ומזוני רויחי, ובאופן של גאולה וחירות מכל ענינים המבלבלים,

ואומר "ברוך שעשה לי נס" — שממשיך את הנס שהי' "בימים ההם", שיומשך לכל ההולכים בעקבותיו "בזמן הזה".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון "הבינוני", והניגון "סטאָוּר-יאַפֿיטוּר"].

* * *

יא. עיקר השיחה שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהתוועדות הנ"ל⁴⁸ — אשר האמור לעיל הי' כנראה בתור הקדמה — היא:

הקב"ה ברא את הזמן (וכידוע מ"ש אדמו"ר האמצעי בסידור⁴⁹ בשם המגיד, שהזמן הוא ג"כ נברא), ונתן בכל זמן ברכה מיוחדת, וכפי שמצינו גם להלכה — בנוגע ל"ברכת היום" ביחס ל"ברכת היין"⁵⁰.

בברכת הזמן (ברכת היום) יש ב' פירושים: (א) זמן שהוא מבורך, (ב) זמן שהוא עצמו המבורך. וכמו החילוק שבין ימי המועדים ליום השבת, שימי המועדים הם ימים מבורכים (והיינו, שצריך לקדש ולברך את הזמן — "ישראל אינהו דקדשינהו לזמני"⁵¹), ואילו יום השבת (ש"מקדשא וקיימא"⁵²) הוא יום שמברך — מיני' מתברכין כולהו יומין⁵³.

(47) בא יו"ד, כג. (51) ברכות מט, א.

(48) ס"ג (סה"ש תש"ג ע' 137). (52) ביצה יז, א.

(49) עם דא"ח — שער הק"ש עה, סע"ד. (53) זח"ב סג, ב. פח, א.

(50) ברכות רפ"ח.

עם כל נשימה ונשימה — הנה קלקול האויר יפגע גם ב"אור תורה" ו"נר מצוה"³⁸ (כנ"ל שקיום האור תלוי באויר);

ההתחלה תהי' באופן שיהי' "נבל ברשות התורה" (כדברי הרמב"ן³⁹), והיינו, שיש לו אמנם רשות ע"פ תורה, אבל זוהי הנהגה שהיא היפך החכמה — כפירוש התרגום⁴⁰ ש"נבל" הוא היפך החכם, היפך חכמתו (שהיא גם רצונו) של הקב"ה,

וסוכ"ס הרי זה פועל שנעשה במעמד ומצב הפכי מ"חכם עיניו בראשו"⁴¹ שהולך באור — עליו נאמר⁴¹ "בחושך הולך", כיון שהוא היפך החכם, ו"לב גוי לשמאלו"⁴².

י. וזוהי אחת ההוראות מהשיחה האמורה — אע"פ שבאותה שעה לא נתפרשו ונתבארו הדברים בארוכה — שכאשר באים למדינה שאינה חדורה עדיין ב"אור תורה" ו"נר מצוה", צריכים להבטיח לא רק את כשרות המאכלים הלבושים והבתים, אלא גם להמצא באויר שחדור ביראת ה' ואהבת ה', שאז יכול לקיים את דברי המדרש⁴³ "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא, מ"ט"⁴⁴ כל הנשמה תהלל יי"ה".

וזוהו גם הקשר עם ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז:

גם כאשר נמצאים במדינה כזו שיהודי אחד ויחיד נעמד נגד המדינה כולה, "דיקטטורה" של מאה ושמונים מליון בני-אדם — הנה כאשר נעמדים בתוקף אמיתי מצד בחי' "איתן" שבנשמה, אזי פועלים, שלא רק בהיותו בביתו או בלכתו בדרך, אלא אפילו כאשר הגוף נמצא אצלם בבית-האסורים רח"ל, הנה גם שם ניתוסף בענין התפלה וקיום המצוות מתוך מס"נ יותר מכמו שהי' בביתו, ועד כדי כך, שמה שלא הי' יכול לפעול בביתו על מי שבא לאסרו ש"יענה אמן בעל כרחו"⁴⁵, הנה בהיותו בבית-האסורים פעל שהלה קראו בשם "רבי", וביקש שיוותר ויציית להנהלת בית-האסורים (לא בדרך פקודה, אלא) בדרך בקשה, כפי שכבר נדפס הסיפור בארוכה⁴⁶.

ומזה מובן במכ"ש וק"ו בנוגע לזמנינו זה — ובשתים:

(38) משלי ו, כג.
 (39) ר"פ קדושים.
 (40) האזינו לב, כא. ועוד.
 (41) קהלת ב, יד.
 (42) שם יו"ד, ב.
 (43) ב"ר פי"ד, ט.
 (44) תהלים קנ, ו.
 (45) ע"פ לשון חז"ל — שבת קיט, ב.
 (46) סה"ש תש"א ע' 138. וראה גם שיחת י"ג תמוז דאשתקד סייג ואילך (תו"מ חל"ד ע' ואילך). וש"נ.

בס"ד. שיחת יום ה' פ' בלק, י"ב תמוז, ה'תשכ"ג.

בלתי מוגה

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "הושיעה את עמך"].

א. בהתוועדות י"ב-י"ג תמוז תש"ג — לפני עשרים שנה! — פתח כ"ק מו"ח אדמו"ר באמרו²:

מטבע האדם, שלפעמים רצונו להיות בסביבה שלו. בכלל, הרי זה זמן שצריכים לנצל אותו לטובת הרבים, אבל אעפ"כ, יש זמן שאדם רוצה להמצא בסביבה שלו ("אין די אייגענע סביבה"), כפי שהוא ביחידות.

וממשיך לבאר, שיש לאדם כח ויכולת לשנות את האויר שמסביבו. בכלל, הטביע הקב"ה באדם את הכח לשנות ולתקן, ועד שביכלתו לשנות גם את הענין היותר נעלה — ענין האויר.

ענין האויר — מבואר בספרי קבלה, חקירה וחסידות³, שהוא: אור יו"ד. והיינו, שיאיר האור של נקודת הנשמה (שזהו היו"ד), כפי שמבאר רבינו הזקן⁴ בענין "איתן" שבנשמה, שיש ג' פירושים ב"איתן": ישן, קשה וחזק, והו"ע הקושי והחוזק הישן ("די אלטע הארטע שטאַרקייט") שיש בכל אחד מישראל על תומ"צ, באופן של מסירת נפש.

וזוהו ענין האויר — אור יו"ד — גילוי איתן שבנשמה.

עד כאן הוא התוכן בקצרה של השיחה הראשונה.

ותוכן הדברים — שיש להמשיך את ה"אור יו"ד" באויר כפשוטו (שהרי נוסף לכך ש"אויר" הוא "אור יו"ד", ישנו גם ענין האויר כפשוטו) — האויר שבו נמצאים, והיינו, שלא זו בלבד שה"איתן" שבנשמה יהי' בשלימות, ויפעל על כל עניני הנשמה (שזהו"ע "אור יו"ד"), אלא עוד זאת, שבכחו של יהודי לפעול שענין זה יהפוך להיות ה"אויר" של הסביבה כולה, והיינו, שבכל מדינה ובכל מקום שמגיע אליו, צריך להשתדל ולעשות כל התלוי בו, ואז יפעל — שבכל הסביבה יהי' ה"אויר" שלו.

(1) ולהעיר מהעילוי דמספר עשרים — (3) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ב) ערך אור יו"ד (ע' רכג ואילך). וש"נ.
 (4) ראה קונטרס לימוד החסידות ע' 5 (אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' שלה).
 (2) סה"ש תש"ג ע' 135.

ב. ויש להוסיף בביאור הדברים:

ב' הענינים שבאור, "אור יו"ד" ו"אור" כפשוטו, קשורים זה בזה — כפי שמבאר רבינו הזקן בתורה אור⁵ ש"הארת אור הנר הוא ע"י שיש אור סביב האור, משא"כ בלא אור יכבה ולא יאיר כלל", וכן הוא בכל אור למטה, אור הנר, נר קטן או נר גדול, אבוקה או מדורה⁶, שקיום האור תלוי בהאור שמסביבו, ולכן, כאשר שואבים את האור, או כאשר האור הוא מגושם ביותר, אזי אין קיום להאור; או שאינו דולק לכתחילה, או שנכבה מיד⁷.

והסיבה לכך שכן הוא למטה — לפי ש"נשתלשלו מהן"⁸, שכל הענינים למטה בגשמיות, הם כמו בשרשם למעלה:

ענין האור הוא — שרואים כל דבר כפי שהוא, ואין צורך למשש כו', להתבונן ולפלפל אם כן הוא אם לאו, כיון שיש אור מסביב, ולכן רואה את הענינים כפי שהם.

ושני פרטים בזה: (א) זהו ענין פנימי, שיכול לראותו ולתפסו, (ב) וענין פנימי זה נמצא אצלו באופן שאינו זקוק להוכחות ממקום אחר, מתוך שקו"ט, קושיות ותירוצים, כיון שרואה אותו מיד כפי שהוא.

ודוגמתו בכחות האדם למטה — הו"ע השכל:

כשם שספירת החכמה למעלה היא התחלת וראשית הספירות, אורות פנימיים, כך גם בכחות האדם, התחלתם וראשיתם הוא כח השכל, וכיון שהמוח שליט על הלב (כדאיתא בזה"ר, ורבינו הזקן מוסיף¹⁰) בטבעו ותולדתו, נמצא, שכל מציאות האדם והנהגתו תלוי במוח, כפי הוראת שכלו.

ובשכל גופא — שיש בו כמה דרגות — הנה נקודת השכל, שרואה את אמיתית הענין ללא ספקות, נקראת בשם כח החכמה (כמבואר בתניא¹¹ ובספרי חסידות שלאח"ז בארוכה).

והנה, הכחות הפנימיים שבאדם (החל מכח החכמה), נמשכים מהכחות המקיפים — רצון ותענוג.

ושת"י, לבושים ובתים — אוכלים מאכלים כשרים ושותים משקאות כשרים, לובשים בגדים ללא שעטנז, ודריים בבתים שקבועים בהם מזוזות, וכמו"כ בנוגע לכל הענינים שיכולים למשש בידים ולהראות עליהם באצבע, שבכולם ההנהגה היא ע"פ שו"ע.

אבל בהיותו בהתבודדות לחשוב ולהתבונן בעצמו — אזי תופס ("ער כַּאֲפֵט זֵיך") שכל מציאותו חדורה באור המדינה:

היכן מונח הרצון שלו — בענין הקשור עם תאוות הממון, או בענין של "מה יאמרו הבריות" — היפך ההנהגה ד"אל יבוש מפני המלעגיגים"³⁴, או בענין של מרוצה אחר דעת הרוב ("מַאֲדוּשְׁאָרְעֵטִי"), ללא נפק"מ מהי הדעה שלו, כיון ש"אחרי רבים להטות"³⁵.

ולכאורה: כיון שמאכלו לבושו ודירתו הם באופן של כשרות, למאי נפק"מ כל שאר הענינים?

אך הענין הוא: כדי שאכילתו ושתיתו ולבושו והנהגתו יהיו ע"פ תורה, כפי שיהודי צריך להתנהג מצד בחי' "איתן" שבנשמה — בהכרח להבטיח את מצב האור, שיהי' ב"אורא דארץ ישראל": "ארץ" — כדברי המדרש³⁶ "למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה", ו"ישראל" — ע"ש "שרית עם אלקים ועם אנשים"³⁷,

כלומר: רצונו היחידי — ללא נפק"מ מה יאמר השכן, ומה אומרים הרבים — אינו אלא לעשות רצון קונו, והוא נמצא בתנועה של מרוצה ("רצתה" מלשון מרוצה) לקיים רצון הבורא;

ואז — "שרית עם אלקים ועם אנשים", שיוכל להתגבר ולנצח את כל האנשים שמסביבו, וגם את כחות הטבע ("אלקים"), כחות המדינה ועד לשר ומלאך של המדינה, שעומדים כנגדו וטוענים שנמצאים בסביבה שבה צריך האדם לבנות לעצמו "קריירה", לבנות את העתיד שלו, ולהבטיח שחשבונו ב"בנק" יהי' בעל כו"כ ספרות, וכיו"ב, ובידו הברירה שכל זה יהי' ע"פ שו"ע!...

ונקודת הדברים:

אם הנהגתו תהי' באופן ד"אחרי רבים להטות", להטות אחרי אותם "אנשים" שאין לו להתחשב בהם, ולהיות חדור באור המדינה שיספוג

תרצ"א ריש ע' שלז). וש"נ.

(8) תניא רפ"ג.

(9) ח"ג רכד, א.

(10) תניא פי"ב. פי"ז.

(11)

(5) מקץ מב, ג.

(6) ולהעיר מדברי השל"ה (קלו, ב)

שאבוקה מדורה ונר הם כנגד אצילות בריאה

ויצירה, כמשנ"ת בהתוועדות שלפנ"ז () .

(7) ראה לקו"ת חוקת סה, סע"ד. וראה גם

ד"ה באו חשבון דיי"ב תמוז תרצ"א (סה"מ

(36) ב"ר פ"ה, ח.

(37) וישלח לב, כט.

(34) טושו"ע ואדה"ז או"ח בתחלתו.

(35) משפטים כג, ב.

אדם ונרשמים באויר זה כל מחשבותיו ודיבוריו הטובים בתורה ועבודת ה' (וכן להיפך ח"ו נרשמים באויר המתפשט מגיהנם סביב כל אדם).

ז. וזהו גם תוכן דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בהשיחה הנ"ל ע"ד הכח והיכולת שיש לאדם לשנות את האויר שמסביבו,

— לאחרי ההקדמה שזהו זמן שצריכים לנצל אותו לטובת הרבים, ומסיים, שישנו הרצון להמצא בסביבה שלו, כפי שהוא ביחידות, שמה גופא מוכח שגם ענין זה נוגע לרבים —

כי, כאשר יהודי בונה מסביבו אויר טהור — אויר שזוכר מירושת אביו, מסורת אבותינו, ומאויר זה נעשה אח"כ "אויר יו"ד", היינו, שה"איתן" שבנשמה, הקושי והחוזק הישן ("די אַלטע האַרטע שטאַרקייט") שנלקחת מאבותינו, יפעל על כל חלקי הנשמה — הנה גם כאשר יוצא לפעול בסביבתו עם הזולת ועם רבים וציבור, אזי יביא גם שם את ה"איתן" שבנשמה, היינו, שגם פעולותיו עם הזולת יהיו מצד ה"איתן" שבנשמה.

ח. והוראה נוספת בענין זה — שבנוגע לאויר יש צורך בזהירות יתירה:

כאשר מדובר אודות עניני אכילה ושתי' ולבושים וכיו"ב — יכולים בנקל להזהר לאכול ולשתות מאכלים ומשקאות כשרים דוקא, ללבוש בגדים ללא שעטנז וכו' וכו'; אבל כאשר מדובר אודות אויר המדינה — הנה הוא בעצמו אינו מרגיש כלל ששואף לקרבו את אויר המדינה, אויר של חוץ-לארץ, שקשור עם גושה שהוא היפך הטהרה, וגם אוירה הוא היפך הטהרה³².

ואף שלכאורה לא נעשה האויר דם וכשר כבשרו, שהרי דם וכשר כבשרו נעשה ממאכל ומשקה, משא"כ האויר, לא ניכר שפועל בו — הרי האמת היא שגם באויר יש מציאות של אויר מחכים ואויר טהור, ועד לאויר שהוא באופן הפכי לגמרי.

וכיון שזהו ענין שאי אפשר למששו בידים ולהראות עליו באצבע — יש צורך בזהירות מיוחדת שהאויר שמסביבו יהי' קשור עם ה"איתן" שבנשמה.

ט. והמעשה הוא העיקר (כנ"ל) — בנוגע למדינה זו:

כל ישראל בחזקת כשרות הם³³, כך, שכאשר מדובר אודות אכילה

(32) גיטין ח, ב. וש"נ.

(33) רמב"ם הל' קידוה"ח פ"ב ה"ב.

ולדוגמא¹²: הכלל המובא בגמרא¹³ "לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ", וכהפס"ד בשו"ע יו"ד¹⁴ בהלכות כבוד אב ואם, ש"תלמיד שרוצה ללכת למקום אחר שהוא בוטח שיראה סימן ברכה בתלמודו לפני הרב ששם, ואביו מוחה בו .. אינו צריך לשמוע לאביו בזה".

ולכאורה אינו מובן: מהי השייכות ד"לבו חפץ" לענין ההבנה וההשגה? — לכאורה, כאשר יתייגע בשכלו יבוא לידי הבנה והשגה, בין אם יש לו תענוג ובין אם לאו?!

אך הענין הוא — שהצלחת הכחות הפנימיים היא כאשר הם קשורים עם שרשם ומקורם, שהם הכחות המקיפים, רצון ותענוג.

ומכמה טעמים המבוארים בקבלה וחסידות¹⁵ — הנה ספירת הכתר (רצון ותענוג) נקראת בשם "אויר", וממנה נשתלשל ענין האויר שישנו בעולם.

ולכן, הנה כשם שבחכמה, הבנה והשגה שבאדם, יש צורך שיהי' "לבו חפץ" (רצון ותענוג), שאז יצליח בחכמה והבנה והשגה — כן הוא גם בענין האור למטה (שהוא בדוגמת ענין החכמה), שקיום האור תלוי באויר שמסביב לו.

ג. והנה, גם ענין האויר תלוי במעשה האדם.

ויש להביא ראיה והוכחה מנגלה דתורה — כמבואר כמ"פ¹⁶ שכל הענינים שבפנימיות התורה יש להם השתקפות בנגלה דתורה, שהיא החיצונית של הפנימיות, וכיון ש"תורה" היא מלשון "הוראה"¹⁷, והמעשה הוא העיקר¹⁸, צריך כל דבר להתבטא בדין בנגלה דתורה — שגם באויר שייך טומאה וטהרה:

לכאורה אינו מובן: בשלמא דבר שבידו של אדם לשנותו, יכול לפעול בו מצב של טהרה או הפכו; אבל אויר — אם אין לאדם שליטה עליו לטוב או למוטב, לא שייך שע"י האדם יהי' טהור או בהיפך הטהרה.

והרי רואים שישנם מעשי ידי אדם שעל ידם יכול לפעול שהאויר שבמקומו יהי' טהור — אם עי"ז שאינו מכניס לשם דברים שיכולים

(12) ראה גם סה"מ תרנ"א ריש ע' קסג. ואילך). וש"נ.

תרס"ה ע' רמג. תרפ"ה ע' שב. היש"ת ע' 16) ראה גם תו"מ חל"ב ריש ע' 127. וש"נ. 128. תו"מ סה"מ סיון ריש ע' שעז.

(13) ע"ז יט, א. 17) ראה זח"ג נג, ב. רד"ק לתהלים יט,

(14) סו"ס רמ. ח. גו"א ר"פ בראשית.

(15) ראה סה"ע שם ס"ט ואילך (ע' רכד 18) אבות פ"א מ"ז.

לטמא אותו, ויתירה מזה: אפילו אם האויר כבר נטמא רח"ל, יש לו ברירה לקיים את הציווי "ונתן את הבית גו"¹⁹, וליקח אבנים אחרות ולבנות את הבית מחדש, ואז מתבטל הענין דהיפך הטהרה.

וזוהי ההוכחה מהלכה שבתורה, שגם ענין האויר תלוי במעשה ידי אדם.

ד. ויתירה מזה — שיש מעלה ועילוי בענין האויר לגבי שאר עניני האדם:

כיון שענין האויר הוא שרש ומקור כחות המקיפים שבאדם (רצון ותענוג), וכחות המקיפים הם קרובים יותר לעצם הנפש — אזי נקל יותר לפעול שם ענין הטהרה והסרת הטומאה, כיון שנמצאים בקירוב יותר לדרגת הנפש שעלי' נאמר "בבואה דבבואה לית להו"²⁰, ואפילו בשעת החטא היתה באמנה אתו ית'²¹.

ומזה מסתעף גם הדין בנגלה דתורה — פס"ד הרמב"ם²², שכל אחד מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו בגלוי, "רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות"; בפנימיות רצונו — בכחות המקיפים הקשורים עם פנימיות הנפש — רוצה לקיים את רצון הבורא, ולא רק באופן סתמי, אלא באופן שיומשך במעשה פרטי — לקיים את הציווי של ב"ד שפסקו שצריך לגרש את אשתו, ועד שגם "גט המעושה"²³ ע"פ ב"ד של ישראל, שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, חשיב ש"גרש לרצונו".

ה. וזהו גם מה שמצינו בספרים²⁴ בנוגע למעלת האויר של ארץ ישראל:

ובהקדמה — שארץ ישראל בכלל, לאחר החורבן, הרי היא ארץ שממה;

מבלי הבט על הנראה לעיני בשר, הנה כל זמן שלא נתתקן הענין ד"חטאינו", הרי "מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו" — כנוסח תפלת המוספים דר"ה ויוה"כ פ' וימים טובים, שנוסח זה נקבע גם עבור יהודי שדר בירושלים עיר הקודש, ואפילו בירושלים העתיקה, בד' אמות הסמוכים להר הבית (אם כי לא על הר הבית עצמו, שאסור

ליכנס שם²⁵), ואעפ"כ, גם הוא צריך לומר "גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו", בתפלת העמידה, שבה צריכה להיות זהירות יתירה שלא לומר דבר שהוא היפך האמת!

ומזה מוכח, שבזמן החורבן, חרב לא רק בית-המקדש, אלא חרבים גם כל הענינים הקשורים עם ארץ-ישראל.

אך ישנו ענין היוצא מן הכלל — אוירא דארץ ישראל:

אפילו בארץ ישראל דלמטה — הנה "אוירא דארץ ישראל מחכים"²⁶, ולא רק בזמן שביהמ"ק קיים, אלא אפילו לאחר החורבן, שלכן, גם עתה, הנה "חד מינייהו (מאנשי ארץ ישראל) עדיף כתרי מינן"²⁷ (מאנשי בכל), שזהו לפי ש"אוירא דארץ ישראל מחכים"²⁸.

ונמצא, שלמרות שבכל עניני ארץ-ישראל פגע החורבן, הנה ב"אוירא דארץ ישראל" לא הי' החורבן יכול לפגוע, והיינו, לפי שענין האויר הוא במדריגה כזו שגם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית'.

ו. והענין בזה בעבודת האדם:

אצל כל אחד מישראל בנפשו פנימה, ישנם ענינים של כחות פנימיים — עבודת ה' ע"י השכל וע"י הרגש הלב (מוח שליט על הלב), ועד למחשבה דיבור ומעשה. ואף שהמעשה הוא העיקר, הרי גם ענינים של דעות, וענינים של רצון ותענוג, יש להם חשיבות מיוחדת, ואדרבה — גדולה יותר.

ובלשון הרמב"ם בספרו "יד החזקה"²⁹: "אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה. . . אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו, כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו. . . מן הכל צריך לחזור בתשובה, ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה".

ועל זה ישנו סיוע מיוחד מהענין ד"אוירא דארץ ישראל מחכים", אפילו לאחר החורבן.

ועד"ז ישנו גם הענין דאויר גן עדן — כפי שמביא רבינו הזקן באגה"ק³⁰ בשם ספר עשרה מאמרות³¹, ש"אויר ג"ע מתפשט סביב כל

(25) ראה אנציק' תלמודית בערכו (כרך י') (28) ראה חדא"ג מהרש"א לסנהדרין כד, א. ס"ה (ע' תקפה ואילך). וש"נ. הובא בעיני יעקב וענף יוסף לע"י כתובות שם.

(26) ב"ב קנח, ב. (29) הלי' תשובה פ"ז ה"ג.

(27) ביאור לסי' ז"ך (קמוז, רע"א). (28) כתובות עה, סע"א.

(30) מאמר חק"ד ח"ב פי"ב.

(19) מצורע יד, מה. (22) הלי' גירושין ספ"ב.

(20) יבמות קכב, א. וש"נ. וראה לקו"ת (23) גיטין פח, ב.

(24) ראה גם ספר הערכים חב"ד (כרך ב) תצא לו, ג ואילך. ובכ"מ.

(21) תניא ספכ"ד. ערך אויר א"י (ס"ע רמא ואילך). וש"נ.